

RECENSIONS

P. RUPERTO M.^a DE MANRESA, O. M. C. — *El Libro de los Salmos*.
Tomo I. Versión según el texto hebreo. Barcelona, Libr. Bastinos de José Bosch, 1935, 624 págs.

Ha estat per a mi una agradabilíssima sorpresa la lectura d'aquest primer volum de la versió del Psalteri, que és al mateix temps el volum primer d'altres, de la sèrie dels Sapiencials de la Bíblia, que té en preparació el mateix autor, P. Rupert M.ª de Manresa, doctíssim Caputxí català que se'ns revela un gran escripturista.

En una Advertència preliminar explica l'autor la gestació d'aquesta obra que amb molt de temps i d'amor s'ha anat elaborant i polimentant per penetrar bé el pensament original i trobar-li la seva expressió més adequada. Amb una sinceritat i modèstia ben escaients manifesta la finalitat d'aquesta nova versió, que qualifica com modest assaig per traslladar a l'idioma nacional els divins poemes del Psalteri, que són la més sublim expressió de l'ànima humana en actitud de súplica davant de Déu.

Segueixen unes breus nocions sobre el nom i la forma poètica d'aquest llibre sagrat, sobre el nombre i col·leccions de Psalms, sobre llurs títols, autors, classificació, importància ascètica, valor literari i afectiu, insistint principalment en llur utilitat espiritual per a totes les més diverses situacions de la vida.

Comença seguidament l'exposició de cada psalm, i aquest primer volum arriba fins al 59 (58 de la Vulgata). Abans de la versió, és explicat l'origen, cert o probable, de cada psalm, la seva significació i finalitat, el seu aspecte crític i literari, amb l'oportuna divisió de l'argument.

La versió és feta segons el text hebreu, procurant copsar-ne tot el seu contingut, però amb una certa llibertat d'expressió, per tal de fer més assequible a un lector modern el sentit sublim intentat per l'autor original. M'és ben plaent constatar una gran coincidència amb la versió que vaig compondre per a ésser publicada per l'Obra del Sant Evangeli del Foment de Pietat.

En les notes que segueixen a la versió de cada psalm són donades les convenients explicacions filològiques i exegetiques que ajuden a fer-se càrrec del mèrit de la versió. Sovint són adduïdes versions d'altres hebraïstes per a fer-hi un il·lustratiu acotament. Són dignes d'especial esment les freqüents referències a textos patristics molt ben escollits, sobretot per les seves aplicacions pràctiques a la pietat sòlidament cristiana. També ens plau la defensa freqüent de la Versió Vulgata llatina contra hebraïstes extremats, com García Blanco.

Gosàriem fer uns petits retrets a l'autor. El primer és que massa sovint són emprats mots antiquats, com afervorar, sompesar, hondonar, endeblecer, adular, artizar, enllevar, amuchedumbrar, arremagar, soliviar, acrianzar, aguaitar, etc. Potser són també massa freqüents les interpretacions allegòriques, per bé que en la pàgina 382, nota I, ja fa l'advertència que "no derivan como un imperativo de la crítica ni de la historia". També les abundoses cites de textos patristics, i àdhuc d'autors clàssics, seria bo saber d'on són poades. Qualque vegada voldríem més justificada la versió o interpretació donada, per bé que comprenem la limitació que s'imposà l'autor.

No es pot negar que és un treball de mèrit, fet amb elevació de mires, dotat d'un encís especial, que fa que estem glatint per l'aparició del segon volum, que no dubtem mereixerà ésser recomanat com aquest primer.

P. RUPERTO M.^a DE MANRÉSA, O. M. C. — *Eclesiastés*. (Libros Sapienciales, III). Versión según el texto hebreo. Barcelona, Libr. Bastinos de José Bosch, 1935, 118 págs.

La presentació d'aquest llibre és com la de l'anterior, per bé que molt més reduït: 110 pàgines.

Adverteix l'autor que aquest treball data ja de molts anys, i que el féu amb gran amor per tractar-se de pàgines sagrades sumament instructives i que constitueixen una deliciosa joia del tresor bíblic.

En el pròleg exposa la canonicitat del llibre, del qual fa també l'anàlisi i n'explica la procedència. La versió és proposada per capítols, segons el text original, amb una oportuna divisió de paràgrafs exigits per l'argument o per la forma poètica emprada; seguint a cada capítol les notes corresponents.

Creiem sincerament que la divulgació de treballs d'aquesta me-

na pot fer un gran bé a tota classe de lectors, tant pel seu contingut interessantíssim, com per la seva forma atractiva, que fa més estimable la paraula de Déu escrita.

P. Pous, Prev.

Vich, festa de Sant Bernat, del 1935.

AVINYÓ, JOAN. — *Les obres autèntiques del beat Ramon Llull. Repertori bibliogràfic*. Barcelona 1935, 318 pàgs.

És aquest l'inventari lullian promès per l'A. en el seu anterior treball bibliogràfic intítulat *VIIe centenari de la naixença de Ramon Llull. Les seves obres autèntiques* (*Estudis franciscans* 44 [1932] 49-75, 169-84). Si aquell primer esbós ja va ésser rebut pels lullistes com "veritablement digne d'esment i de consideració" (*EUC* 17 [1932] 314), molt més remarcable és el present repertori bibliogràfic, que guanya de molt les anteriors bibliografies de Ramon Lull. Precisament ens dona entenent el mateix Mn. Avinyó que la finalitat del seu llibre és de superar el catàleg de l'*Histoire littéraire de la France*: "davant les invectives de Littré i els altres — diu — el nostre primer intent fou reivindicar el *tedleg mediocre*, l'*enginyós filòsof* i el *mistic extravagant* fent una exposició crítica de cada un dels llibres del beat; però el treball resultava feixuc i massa extens i fins potser superior a les nostres forces, i, després de reflexionar, ens havem decidit a fer una tria seleccionada del que més modernament s'ha publicat, recolzant-nos fonamentalment en el P. Pasqual" (p. 11). Per això ha reduït l'inventari a les obres autèntiques tan solament, bandejant del tot els escrits pseudolullians.

Les obres vénen catalogades cronològicament, segons les diferents etapes de la vida d'En Lull, i de cadascuna es fa una ressenya sobre el seu contingut, afegint-s'hi notícies d'alguns manuscrits i de les seves edicions; en esmentar aquestes potser s'haurien pogut posar els números de la *Bibliografia* de Rogent i Duran; també hauria calgut precisar el lloc exacte on cada manuscrit és descrit: en una obra de consulta com aquesta, la precisió de les cites estalviaria una malaguanyada pèrdua de temps a tots els qui se n'haguessin de servir.

Els tractats verament lullians, que en l'esbós dels *Est. franc.* eren 240, són ací només 239: veiem que, entre moltes altres diversitats, suprimeix de la llista la *Doctrina dels infants* (*Est. franc.*, n. 19), i posa sota d'un mateix número (19) les *Regulae intro-*

ductoriae in practicam artis demonstrativae i el text català de les mateixes *Regles* en rims, que en l'altre estudi venien ressenyades com dues obres diferents (nn. 7 i 231). Quan cal, fonamenta l'A. la seva opinió sobre l'autenticitat d'escrits més o menys dubtosos, però de vegades no resta prou ferm el seu parer, com s'esdevé amb el número 41 (*Ars memorativa*), en què, d'altra banda, fa referència al còdex torinès I. V. 47, sense advertir que fou destruït per les flames l'any 1904 (cfr. *AST* 9 [1933] 268-71).

És llàstima que l'autor, amb una mica més de feina — que, després de la que suposa el present treball, hauria estat ben insignificant — no s'hagi animat a fer un catàleg bibliogràfic, si no definitiu, almenys tan complet com l'estat actual de les investigacions lul·lianes ho permetés, afegint a les aciençades recensions que fa de les diferents obres de R. L., la llista completa de tots els manuscrits coneguts, de totes les versions i dels estudis que de cada obra s'han fet, recollint així en un corpus de consulta l'enorme material bibliogràfic dispers çà i lla en un seguit de revistes i publicacions que difícilment poden abastar-se. Llavors fóra aquest *Repertori* — que, amb tot i això, cal reconèixer com el millor inventari bibliogràfic de R. L. — una obra que satisfaria els desigs de tots els qui volguessin endinsar-se en la mar espaiosa dels estudis lul·lians.

MIQUEL BATLLORI, S. J.

PIRRI, PIETRO. — *Carteggi del P. Luigi Taparelli D'Azeglio, della Compagnia di Gesù*. (Biblioteca di storia italiana recente, 1800-1870, XIV.) Torí, Fratelli Bocca 1933, 802 pàgs.

Precisament en una col·lecció oficial, dirigida per la *R. Deputazione sovra gli studi di storia patria per le antiche provincie e la Lombardia*, ve d'ésser publicat l'interessant epistolari d'un home titllat en vida — ben injustament — d'obscurantista i enemic d'Itàlia: això podria tal vegada semblar una parencosa vindicació, si no es tractés del P. Lluís Taparelli, un dels pensadors més profunds de la Itàlia vuitcentista, com ho palesaria, si més no, el fet d'ésser ell avui en dia, en mig d'un estat de coses tot diferent de seixanta anys enrera, un dels pocs escriptors del seu temps que encara interessessin els estudiosos. La veneració que el P. Taparelli sentí envers el nostre Balmes, el seu contemporani, i la semblança d'ideologia que ambdós presenten, demanen una breu nota d'aquest monumental treball del P. Pirri.

A ningú no era més escaient aquesta tasca que a un redactor de *La civiltà cattolica* que d'un temps ençà ens anava donant valuosos estudis entorn de la renovació de l'escolàstica a Itàlia durant el segle passat, escatint alhora l'abast que hi tingués la cooperació del P. Taparelli. Amb amorosa sollicitud ha resseguit una munió d'arxius i biblioteques públiques i privades, i així ha pogut regalar-nos ara amb un recull de 382 lletres, gairebé totes escrites del P. Taparelli, llevat d'unes 150 per ell rebudes.

En aquestes cartes espontànies i sinceres traspuja la dolcesa d'una ànima tota enamorada de la veritat, que s'esforçava a fer-la conèixer de tothom, ben convençut que ella sola era la que podia salvar la seva Itàlia en la lluita aferrissada de passions que cuidaven esfondrar-la: sota aquest aspecte resulten singularment interessants les lletres creuades amb el seu germà Robert, amb Vincenç Gioberti, amb Cèsar Balbo, amb els Borbons de Nàpols i amb el seu germà Màxim, el novellista-pintor-polític del Piemont, amb qui — tot i les grans disparitats de criteri en punts religiosos i polítics — va tenir tota la vida una sovintejada correspondència epistolar. Amb aquest boldró de lletres i amb d'altres que cauen fora els límits de l'epistolari taparellià, ha redactat el P. Pirri una densa introducció sobre *Il P. Taparelli e il Risorgimento*, plena de ponderació i de seny.

Prova del prestigi que tenia el jesuïta piemontès davant dels seus contemporanis, és el gran nombre d'intellectuals que li demanaven parer en qüestions difícils les més vàries, alguns de la talla d'un P. Roothaan i d'un Cèsar Cantù, el qual li demanava que revisés la seva *Storia*, notant els passatges poc avinents amb el criteri catòlic que s'havia proposat de fer triomfar en les edicions següents; cosa que no va poder fer el P. Taparelli a causa de la seva malaltia d'ulls, però que va encomanar a un altre pare de la Companyia.

En aquest curiós epistolari pot un hom seguir el procés intern de totes les obres de Taparelli, i trobar llargues explicacions sobre punts difícils i importants de totes les branques de la filosofia discutits amb braó al seu temps. A notar una lletra a Rosmini sobre l'hilemorfisme i la resposta d'aquest (lletres 23 i 24); una altra molt llarga a Bonnetty, defensant la filosofia escolàstica contra les acusacions de racionalisme que li retreia l'escola tradicionalista francesa (107); una interessant resposta a l'advocat Joan B. Pirrelli entorn dels governs de fet i de la transcendència legal de llurs disposicions (148); més sobre el tradicionalisme i els governs representatius en una carta al P. Chastel S. I. (166); una disquisició

adreçada al P. Perrone sobre la jurisdicció civil en matèria de matrimoni (179), etc., etc. D'especial importància és el manifest dirigit al P. Pere Beckx, general dels jesuïtes, exposant com havia d'ésser la filosofia escolàstica la que s'ensenyés a les escoles de la Companyia, tant en els col·legis per als religiosos mateixos, com per als de fora.

El P. Taparelli era molt afeccionat a la música, i en aquest carteig es poden seguir també els seus treballs per a la construcció d'un nou instrument, d'invenció pròpia, anomenat violicèmbal, el qual li valgué les felicitacions de Franz Liszt, amb qui començà l'últim any de la seva vida una bonica correspondència sobre música sagrada (lletra 373), que la mort del Pare vingué malauradament a estroncar bentost.

Entre els seus corresponents figuren — ultra els ja esmentats — Cretineau-Joly, Montalembert, Lluís Veuillot, Solaro della Margherita, Àngel Mai, i els jesuïtes Curci, Carminati, Sordi, Bresciani, etc.

Taparelli no va tenir amb En Balmes altra relació immediata i directa sinó l'haver-li enviat alguna obra seva amb dedicatòria, conservada encara entre els llibres balmesians, segons fa constar el P. Casanovas. Aquest, en la introducció a la *Filosofia fundamental* i en diferents passatges de la seva vida de Balmes, ens assabenta el desig que tenia el filòsof italià de conèixer personalment el català a la ciutat eterna, i encara el projecte de traduir ell mateix aquella obra màxima del pensament balmesià, ço que no va poder dur a terme per haver-li-ho impedit la seva vista delicada. L'obra del P. Pirri ens fa conèixer nous detalls d'aquestes relacions (lletres 127 i 153). La influència d'En Balmes a Itàlia es perllongà molt temps després de la seva mort, com ho palesen les versions italianes de les seves obres; serà interessant reportar ací una traducció inèdita d'*El criterio* feta l'any 1870 per Francesc Trivellini, sacerdot hispanista que traduí també moltes obres de Fernán Caballero i Trueba, totes les quals traduccions es conserven manuscrites a la Biblioteca cívica de Bassano del Grappa (cfr. *Inventari dei manoscritti delle biblioteche d'Italia*, 50, ms. 89); la *Bibliografia espanyola d'Itàlia*, d'En Toda i Güell, no esmenta cap edició d'aquestes traduccions de Bassano.

Per un altre cantó ens interessa també la figura del filòsof vuitcentista, essent ell un dels més eximis personatges d'aquella florent gernació de joves jesuïtes italians — Taparelli, Fortis, Mai... — que encara arribarà a conèixer els darrers espanyols sobrevivents al naufragi que afonà tota la Companyia a les darrereries del XVIIIe

segle. Resulta curiós que una de les darreres lletres que tenim del nostre Joan Andrés mostri un interès profètic pel malaltis Tapparelli: “Desidero — escrivia des de Nàpols el 9 d'agost del 1816 al P. Maur Boni, resident a Reggio-Emilia — qualche buona nuova della salute del giovane Tapparello [*sic*], cui amo senza conoscere, e che vorrei sentire intieramente libero degl'incomodi che lo hanno afflitto in queste parti d'Italia” (inèdita, Bibl. Estense de Mòdena, autografoteca Campori).

A les cartes ha afegit el P. Pirri una munió de notes històriques i bibliogràfiques que permeten de capir totes les al·lusions que s'hi fan, i d'estudiar més profundament qualsevol punt que interessi. Elles proven com ha estat feixuga la feinada de preparació, però certament tots els llegidors li'n sabran grat.

MIQUEL BATLLORI, S. J.

CALCATERRA, CARLES. — “*Il nostro imminente risorgimento.*” *Gli studi e la letteratura in Piemonte nel periodo della Sampaolina e della Filopatria.* (Nuova biblioteca italiana, diretta da Carlo Calcaterra, I.) Torí, Società editrice internazionale 1935, 652 pàgines.

Hom ha dit amb raó que la segona meitat del segle XVIIIe és un dels períodes de més intensa comunicació cultural entre Itàlia i Espanya. Per això gairebé no hi ha llibre que estudiï una part — més que sigui ben petita — del “settecento” italià, que no doni també dades més o menys abundoses per a l'estudi d'aquelles relacions. Avui presentem amb goig aquesta nova obra del docte professor de la universitat catòlica de Milà sobre la cultura setcentista del Piemont, perquè resulta un instrument indispensable per a qui vulgui escatir quina part tingueren les terres subalpines en aquella vida d'intims contactes espirituals italo-hispànics.

L'extensa matèria del present treball ve dividida en onze llargs capítols, que fan passar successivament davant els nostres ulls els estudis religioso-filosòfics, històrics, polítics, jurídics, econòmics, científics, militars, filològics, artístics i literaris del Piemont en la segona meitat de la divuitena centúria. Fil d'or que enllaça tot aquest enfilall de pedres de vàlua tan irregular i oscil·lant, és la idea central de trobar en la cultura provinciana i un xic arraulida de les acadèmies torineses, una explicació satisfactòria al florent Piemont vuitcentista que es posa a la testa d'Itàlia en tot ordre d'activitats.

Dels intellectuals piemontesos del XVIII^{en} segle, n'hi ha uns que visqueren ordinàriament a la cort dels Savoia, gairebé tots ells abats estudiosos i doctes aristòcrates que dedicaven llurs ocis erudits al conreu de les ciències, de les lletres i de la història, com són ara els abats Gerdil, Caluso i Pavesio, el baró Josep Vernazza di Freney, el comte Joan Francesc Galeani Napione, el comte Saluzzo... A d'altres, en canvi, se'ls escolà quasi tota la vida fora de llur regió nadiua, errabunds per nacions estranyes — Baretti, Denina, Ocheda, — o establerts en altres centres italians, com el triumvirat parmesà Paciaudi, De Rossi, Bodoni. Als primers els arribava només de lluny el ressò de les bregues literàries que els jesuïtes Llampillas, Masdeu, Eximeno, Arteaga, promovien ardidament contra italians tan prestigiosos com Tiraboschi, Bettinelli, Napoli-Signorelli i Vannetti; s'interessaven demés per les obres d'empenta que sortien a Espanya, tals com les *Memorias* del nostre Capmany i la història dels Mohedanós, però llur contacte immediat amb els nostres homes es limitava a rebre, amb aquella finor distintiva dels aristòcrates erudits, els col·legues espanyols que passaven breus dies en llur ciutat — Pérez Bayer, Moratín, Andrés, — esforçant-se per deixar-los un bell record de llur gentilesa; aquest darrer escrivia a l'abat Josep Pavesio el 17 de maig del 1798, al·ludint les invitacions que hom li feia de retornar a la pàtria: "Temo che finalmente cederò a riguardo sì giusto e dovrò andare alla patria, diventata ormai per me terra straniera; dovunque però debba fissare il mio soggiorno, porterò nel mio cuore la memoria, stima e riconoscenza agl'illustri piemontesi, a' quali professo tante obbligazioni e sì ben meritata venerazione" (inèdita, Biblioteca reial de Torí, ms. A. 267, lletra 123).

Dels errabunds és ben coneguda l'amistat i veneració que professà envers el P. Isla l'obert i lluitador Josep Baretti, el traductor de *Fray Gerundio*. Però, tot amb tot, els qui més contínues relacions mantingueren amb els nostres foren els tres piemontesos-parmesans: en llurs carteigs, conservats a la Palatina, hi ha centenars de lletres interessantíssimes dels polítics Azara, Llaguno, marquès de Llano, Moñino, Aguera; dels literats Moratín i Pérez Bayer; dels jesuïtes exiliats Gallissà, Pla, Masdeu, Gustà, Pou i Caballero, Andrés i Montengón, Conca, Requeno, Arteaga, Arévalo: la publicació que preparem d'algunes d'aquestes cartes aclarirà d'una banda les enormes activitats erudites d'aquells pròfugs, i ajudarà a conèixer millor els lligams culturals que uniren Itàlia i Espanya en la segona mitja centúria divuitena.

Els retrats literaris de tots aquests piemontesos, tan benemè-

rits de les lletres i de la cultura italianes, vénen perfectament emmarcats en la segura visió del prof. Calcaterra, el qual en dóna la bibliografia més important, que pugui servir a ulteriors recerques. Tan sols gosariem dir que les escasses línies dedicades a Cordara—el gran humanista piemontès del segle XVIIIe—resulten massa minses (pp. 574 i 617 n. 57), comparades amb tantes pàgines dedicades a autors almenys no tan representatius. El que certament es troba a mancar en un treball d'aquesta gençor, és un bon índex onomàstic que ajudés a aprofitar els preciosos materials arreplegats i ordenats amb tanta cura i encert; aquest inconvenient es podria fàcilment obviar ajuntant l'índex del present volum amb el de l'altre que s'anuncia a la nota 72 de la pàgina 103, sobre el període que va *Dalla Filopatria al romanticismo*.

La *Società editrice* i el mateix prof. Calcaterra, com a director d'aquesta *Nuova biblioteca italiana*, han de rebre, ultra a les nostres felicitacions, el nostre més viu encoratjament.

MIQUEL BATLLORI, S. J.

G. SCHREIBER. — *Wallfahrt und Volkstum in Geschichte und Leben*. (*Forschungen zur Volkskunde*, Heft. 16-17.) Düsseldorf (1934), XV-297 pàgs. i 4 il·lustracions.

És un examen interessantíssim de les peregrinacions en llur aspecte folklòric, circumscrit, naturalment, a l'ambient i psicologia del poble alemany.

Les diverses qüestions que hi estudia el claríssim autor, documentades abundantment a base, sobretot, dels arxius dels santuaris centres d'atracció de pelegrinatges, es refereixen primer a la nova estructura que prengueren els romiatges populars a partir de l'època del Renaixement, amb l'anàlisi dels elements litúrgics i d'usances del poble tradicional o introduïts de nou, sigui pels nous corrents d'idees, que en tots els ordres, i especialment en els ordres cultural i artístic, portà el barroquisme, o bé com a resultat de les controvèrsies i reformes ocasionades per la decadència de les peregrinacions des d'entrat el segle XVIIIe. I més endavant examina les orientacions i aspectes dels pelegrinatges en ésser restaurats durant el segle XIXe i en els nostres temps, estudiats en detall per a les diverses regions i santuaris de l'Alemanya, i, en un capítol final, per a les dels pobles germans de raça fora del Reich.

Completen l'estudi del Prof. Schreiber una sèrie d'articles monogràfics de diversos autors sobre diferents punts de vista de la

mateixa matèria. El primer, del Prof. J. R. Steffes, que tracta de l'aspecte religiós-científic de les peregrinacions, estudiat en relació amb les analogies observades en les falses religions.

El Dr. E. Wohlhaupter desenrotlla el tema de les peregrinacions i el Dret, a través dels següents capítols: a) Motius jurídics del pelegrinatge; b) L'empar jurídic per al pelegrí; c) Pensaments jurídics en les usances dels pelegrinatges.

Segueixen dos estudis de l'egregi hispanista Dr. J. Vinke; el primer cenyit a la història primitiva de les peregrinacions del jubileu de l'Any Sant, amb la publicació de quatre documents de concessions del jubileu fora de Roma, dos dels quals es refereixen a Espanya; i l'altre dedicat a l'estudi i publicació d'uns salconduits atorgats pel rei Joan d'Aragó a pelegrins alemanys, i d'uns rescriptes de dispensa i d'autorització del papa Bonifaci IX, tots relatius a pelegrinatges a Sant Jaume de Compostela.

Finalment, altres dos articles, l'un del Prof. Zoepfl sobre el singular costum dels pelegrins que anaven despullats, i el darrer del Prof. R. Kriss, sobre els pelegrinatges moderns.

No manquen els utilísimos índexs bibliogràfics, de noms i de coses, ni l'acurada i elegant presentació que tan d'honor fa a la impremta alemanya.

P. BATLLE

A. THOMAS. — *Die Darstellung Christi in der Kelter. Eine theologische und kulturhistorische Studie. (Forschungen zur Volkskunde, Heft 20-21).* — Düsseldorf, 1936; 200 pàgines i 47 figures.

La representació plàstica d'aquell símbol de les profecies d'Isaias (c. 36, 3), que considera el Messias en la seva passió com a místic obrer del cup: "calcar calcavi solus", és completament desconeguda en el nostre ambient artístic-popular. En canvi, en el camp de la iconografia religiosa-popular d'Alemanya, de psicologia tan singular i diferent de la meridional, es troba en diverses i interessants variants, que l'autor d'aquesta monografia estudia, aportant un nou i importantíssim tribut al coneixement del folklore religiós d'Alemanya.

El Dr. A. Thomas presenta el seu magnífic treball amb un mètode i exposició claríssims. Després de fer remarcar la importància que tingué ja des de molt antigament el cultiu de la vinya a Alemanya, i la seva influència en les usances de la litúrgia popular

en les festes dels vinyaters i productors de vi, passa a examinar el símbol de la premsa i del cup místics en les fonts literàries de l'Art; en la Bíblia primerament, i no sols en aquells passatges que es refereixen directament al símbol que estudia, sinó també en tots aquells textos en els quals els llibres sagrats d'ambdós Testaments es refereixen a la simbologia de la vinya; i després, a través de totes les manifestacions de formació i expressió del pensament i entusiasme místic del poble, des de l'exègesi bíblica dels Sants Pares i Doctors de l'Església, als himnes de la Litúrgia; des de les prediques i escrits místics de l'Edat mitjana, a les cançons populars i altra literatura del poble, formada a l'entorn del cultiu del raïm i de la indústria del vi; i tot això li proporciona un abundantíssim material per a preparar degudament i amb tota garantia de valor crític la interpretació de les representacions del tema iconogràfic objecte de les seves recerques, les quals representacions estudia detalladament en la tercera part del seu treball. Es proposa, en primer lloc, el problema apassionant de si es troben o no representacions que puguin relacionar-se amb el símbol bíblic, durant el període primitiu de l'art cristià, inclinant-se a solucionar-lo favorablement, a admentre'n el simbolisme. Pren en examen la representació i significat dels exploradors enviats per Moisès a la terra promesa, els quals retornen portant el gros raïm; i entra tot seguit a determinar el temps en què apareix el tipus iconogràfic del Crist trepitjant els raïms i posat sota la premsa — que sovint pren la forma de la creu, — classifica les diverses variants d'aquesta representació i estudia llur evolució, fins que assoleixen el tipus d'imatge destinada a la veneració, com a símbol místic de la passió de Jesús, i finalment, com a símbol de l'Eucaristia.

En la quarta secció de la seva monografia agrupa entorn de la figura estudiada les altres representacions simbòliques, que hi estan íntimament relacionades: el molí místic; la font de la vida o de la gràcia; l'arbre de la creu o de la vida; l'home de dolors del tipus gregorià i amb els raïms i espigues; i les representacions del Cor de Jesús.

El Dr. Thomas, amb el seu estudi interessantíssim, reïx admirablement en la seva finalitat de demostrar la remarcable importància d'aquest dramàtic símbol com a expressió de la cultura religiosa del poble alemany.

L'estudi està abundantament il·lustrat amb escollides i nitidíssimes fotografies i la presentació externa és d'una elegància i gust ben refinats.

PERE BATLLE i HUGUET, *prev.*

Spanische Forschungen der Görresgesellschaft: Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens. 5. Band. Münster i. Westf. 1935, 508 pàgs., 11 làms.

Amb la mateixa riquesa i varietat de treballs dels volums anteriors (cf. *Anal. sacra Tarrac.* IX, 1933, p. 411-413), es presenta aquest cinquè de la magnífica col·lecció de la "Görresgesellschaft" dedicada a estudis hispànics. Totes les principals ciències històriques hi estan dignament representades: Bíblica, història de la Teologia, litúrgia, història civil i eclesiàstica, art i arqueologia, folklore religiós, paleografia, literatura i bibliografia.

La major part dels treballs són fruits madurs dels viatges o llargues estades dels membres de la sàvia institució alemanya enviats a Espanya, no com a estudiants pensionats, sinó com a mestres ja consumats que venien a investigar i valoritzar els fons inesgotables de la nostra, un temps, floreixent i gloriosa cultura.

Seria llarg de donar ací un judici, encara que fos molt breu, de cada un de la vintena de treballs que componen el volum i, per altra part, per a alguns d'ells, no seriem pas competents; ens acontentarem de donar els noms dels autors i títols, ja que en aquest mateix fascicle, en la part de Bibliografia hispànica, hom trobarà el resum del contingut llur.

Remarquem especialment que també en aquest volum hi ha la signatura d'alguns investigadors hispànics: el P. Garcia Villada i el Dr. Josep Rius Serra, prou coneguts del nostre món científic:

Georg Schreiber: *Spanische motive in der deutschen Volksreligiosität*, p. 1-73.

Alfons Schneider: *Das neuendekte Coemeterium zu Tarragona*, p. 74-88.

Alban Dold: *Im Escorial gefundene Bruchstücke eines Plenarmissales in beneventanischer Schrift des 11. Jhs. mit vorgotegorianischen Gebetsgut und dem Präfationstitel "Prex"*, p. 89-96.

Johannes Schildenberger: *Die altlateinischen Proverbien-Randlesungen der Bibel von Valvanera*, p. 97-107.

Johannes Vincke: *Der Eheprozess Peters II. von Aragon (1206-1213)*, p. 108-189.

Zacarias García Villada: *Valpueda: una diócesis desaparecida*, p. 190-218.

Ludwig Kläiber: *Ramon Lull und Deutschland*, p. 219-229.

Helene Wieruszowski: *Der Anteil Johans von Procida an der Verschwörung gegen Karl von Anjou*, p. 230-239.

Carl A. Willemssen: *Der Untergang des Königsreiches Mallorca und das Ende der Mallorkinischen Dynastie*, p. 240-296.

Joseph Schmidt-Görg: *Die acht Magnifikat des Nikolaus Gombert*, p. 297-310.

Philipp Hofmeister: *Die Verfassung der Benediktinerkongregation von Valladolid*, p. 311-336.

Georg Weise: *Der Escorial als künstlerischer Wesensausdruck der Zeit Philipps II. und der Periode der Gegenreformation*, p. 337-360.

P. G. Schurhammer: *Die Palha-Bibliothek und ihre Schätze*, p. 361-371.

Friedrich Stegmüller: *Spanische und portugiesische Theologie in englischen Bibliotheken*, p. 372-389.

Hanns Heis: *Die Entstehung der iberischen Romantik*, p. 390-422.

Ludwig Förg: *Deutsch-spanische Kulturbeziehungen im wissenschaftlichen Pressearchiv*, p. 423-451.

José Rius Serra: *Las suscripciones de los nobles en los documentos catalanes de la Edad Media*, p. 452-457.

Heinrich Finke: *Zur Korrespondenz des deutschen Könige und Fürsten mit den Herrschern Aragons im 14. und 15. Jahrhundert*, p. 458-505.

Alban Dold, Johannes Schildenberger: *Bericht über die spanische Forschungsreise*, p. 506-507.

JOAQUÍN IRIARTE, Agust. — *Kartesischer oder Sanchezischer Zweifel? Ein kritischer und philosophischer Vergleich zwischen dem Kartesischen "Discours de la méthode" und dem Sanchezischen "Quod nihil scitur"* Bottrop i. Westf., W. Postberg i Madrid, Ed. "Fax" 1935, XVI-160 pàgs.

De Francisco Sánchez, tots els amants de la Filosofia n'hauran llegit quelcom i per poc extensa que sigui l'àrea bibliogràfica consultada hom hi haurà trobat apreciacions diverses i, en alguns punts, contradictòries. Per a uns, com per exemple Strowski, és un escèptic radical. Altres, com Joly, Buhle, Tennemann, Überweg, creuen que defensà un escepticisme metòdic; Giarratano li atribueix un escepticisme provisorio; Guy-Patin el fa jueu portuguès; Menéndez y Pelayò, cristià espanyol. Hom ha dit d'ell que és un precursor de Descartes i fins de Kant, com també que no té cap valor seriós la seva filosofia. I no es cregui que aquest munt d'opinions hagi sorgit en un moment donat de la història de la cultura, ans al contrari, els judicis sobre Sánchez es troben molt espaiats.

D'ací la importància filosòfica d'una monografia on es recullin i escateixin tots els testimonis relatius a la seva persona i a la seva obra, com la del P. Iriarte.

Segons ell, Sánchez és espanyol de Tuy, bisbat de Braga en

aquell temps, i, per tant, amb cert fonament tingut per portuguès.

La secció científica està dividida en dues parts i dos apèndixs. La primera, intitulada: *Sánchez com a escèptic*, és una exposició crítica de les refutacions del *Quod nihil scitur* de Sánchez fetes per J. U. Wildt (*Quod aliquid scitur*, 1664) i per Hartnaack (*Sanchez aliquid sciens*, 1665). Demés analitza les posicions de Leibnitz i de Thomasius enfront del *Quod nihil scitur*.

La segona part: *Sanchez criticista*, comença amb una síntesi magistral de les posicions adverses i un detallat comentari dels rehabilitadors de Sánchez, i acaba amb el que constitueix el tema de l'obra, és a dir, una aguda comparació entre les afirmacions cabdals del *Quod nihil scitur* i el *Discours de la Méthode* de Descartes, arribant a aquesta conclusió: que cronològicament correspon al filòsof de Tuy la prioritat d'una fórmula sobre el dubte metòdic que trobarà en Descartes desenvolupaments insospitats.

Els apèndixs són complements històrics d'innegable utilitat.

En conjunt, un treball indispensable a tot investigador de la filosofia del coneixement i molt útil a qui tingui afició a seguir les vicissituds del pensament hispànic. És de desitjar, però, que la versió castellana no es faci esperar.

R. ROQUER

J. SERRA-VILARÓ. — *Fructuós, Auguri i Eulogi, màrtirs sants de Tarragona*. Tarragona, Torres Virgili 1936, 294 pàgs. amb 93 figures.

Els màrtirs de Tarragona, dels quals posseïm unes actes autèntiques que són el document hagiogràfic més antic i important de l'Espanya romano-cristiniana, es mereixien ben bé una monografia històrica com la que els ha dedicat el meritíssim historiador i arqueòleg Mossèn Serra Vilaró. Ningú millor que ell podia portar a cap aquesta obra. Les excavacions empreses els deu darrers anys a la metròpoli tarragonina sota la seva direcció personalíssima li proporcionaven una sèrie de dades que venien a enriquir extraordinàriament les ja conegudes sobre el culte retut a aquells sants des dels primers segles.

Per això podríem destriar en el treball que ressenyem dues seccions ben diverses des del punt de vista científic: a) Una compilació o inventari crític de tot el que havia estat escrit abans sobre el martiri, la història i expansió del culte als tres màrtirs de Tarragona; b) les noves aportacions i conclusions, provinents, principal-

ment, dels resultats obtinguts en les excavacions abans esmentades.

En la primera secció, que va adreçada particularment al gran públic, als devots dels sants màrtirs, trobarà, amb tot, l'investigador reunits i exposats amb seriosa crítica temes tan importants com: la cristianització de Tarragona; el martiri dels sants; l'autenticitat de les actes, la dispersió de les relíquies; la litúrgia visigòtica i romana en la llur diada; els textos litúrgics; els *Goigs*, etc.

De l'altra secció, naturalment la més important per a la ciència històrica, volem fer remarcar aquestes noves aportacions: la identificació de la tomba dels màrtirs; el viatge de les relíquies i altres tresors cap a Itàlia; la basílica visigòtica; la "Jerusalem" tarragonina; la data de destrucció de la necròpolis.

La identificació de la tomba dels màrtirs en el mig de l'absis de la basílica cementirial (que és descrita minuciosament) sembla que ofereix plena garantia, per bé que no hi hagi la prova definitiva d'una inscripció "in situ" com hom desitjaria.

Sobre el viatge de les relíquies cap a Itàlia en relació amb el famós còdex visigòtic de Verona (el *Libellus orationum* ed. per Bianchini) l'autor escriu un capítol notable.

Més ho és encara el referent a la basílica visigòtica que havia estat instal·lada en una *cella* del Forum romà descoberta per S. V. Són curioses les referències documentals a un culte a les "Santes Pedres" que l'autor suposa que devien ser les de les runes d'aquell temple. Creiem que no queda prou clar el que fossin realment aquestes "Santes Pedres" i caldria cercar nova documentació per aclarir-ho ¹.

Al costat d'aquest temple visigòtic, hi havia un montícul que S. V. creu, amb bon fonament, que representava el Calvari o la "Hierusalem" del *Libellus orationum*. Així, doncs, la "Hierusalem" no devia significar la catedral o església principal, com volia Flórez i repeteixen els Bollandistes, Ferotin i el *Dict. d'Arch. et Liturgie*, ni en aquest cas ni en el d'altres ciutats hispàniques (Sevilla, Mèrida). L'autor recolza principalment la seva tesi en el cas semblant de Bolonya posat en clar per Belvederi (*Riv. d'Arch. cristiana* 7 [1931] 315-346).

Una conclusió molt important del llibre és la referent a la data de destrucció o abandonament de la necròpolis cristiana de Tarragona, que devia esdevenir-se ja cap a les darreries del segle v^e. L'autor vol precisar del tot aquesta data, i defensa que devia ésser

¹ Remarquem que a Barcelona el dilluns de Pasqua es celebrava a l'església de Santa Ana una processó per a adorar la "Santa Pedra", un fragment del Sant Sepulcre. ¿Hi hauria alguna relació entre una i altra devoció? (Cfr. *Vida cristiana* 18 (1931-32), 199-201.)

destruïda per Euric en la conquesta de la ciutat (anys 474-76). Creiem, però, que el seu raonament en aquest punt concret és molt feble. Certament que les observacions de S. V. proven clarament que vers l'any 500 la necròpolis devia ser abandonada, però cap argument no hi ha per a precisar si fou els 25 anys abans o els 25 anys després. L'argument del nombre de sepulcres no val per a aquest punt concret, com tampoc el de les monedes. En favor de la hipòtesi dels anys 474-76, raonable *a priori*, no hi ha cap argument positiu, i, en canvi, en contra tenim una inscripció de l'any 471 emprada per segona vegada i sobretot una altra inscripció fragmentària amb el final: osianu [co]nsule, que probabilitssimament s'ha de llegir: Volosianu consule, o sigui de l'any 503. Schneider (*Spanische Forsch.*, V, 1935, p. 85) ha insinuat que la causa podia haver estat una riuada com la que fa pocs anys (el 1930) inundà tota l'àrea de la necròpolis. Serra Vilaró no creu admissible aquesta hipòtesi perquè el riu llavors no podia tenir el nivell que té actualment (algunes cambres sepulcralcs estan negades part de l'any) i, segons referències documentals, devia tenir un altre curs. Amb tot, ens sembla clar que, àdhuc suposant un altre curs pel riu, una riuada que inundés la necròpolis era llavors tan possible com ho fou l'any 1930. Per altra part, el nivell del riu amb tants de segles pot haver pujat i baixat més d'una vegada. Vegeu, per un cas semblant, el que diu Forrer (*L'Alsace romaine*, Paris 1935), sobre el nivell del Rin en la regió d'Estrasburg: "Nos observations... ont démontré qu'à l'époque romaine le niveau du Rhin avait tendance à rester plus bas qu'aujourd'hui. Au moyen âge, par contre, le Rhin semble avoir atteint un niveau plus haut qu'il avait ordinairement du temps des Romains et dans les cours des derniers siècles..."

JOSEP VIVES

FRANZ JOSEPH DÖLGER. — *Antike und Christentum*: Kultur- und religionsgeschichtliche Studien. Vol. IV, fasc. 3 i 4. Münster i. W. Aschendorff 1934, 79 i 67 pàgs., 8 làms.

Entre els articles d'aqueixa riquíssima col·lecció de materials reunits per Dölger (cf. *AST* 6(1933)416) anotem especialment els dos dedicats: al simbolisme dels baptisteris antics de forma octogonal (p. 153-187) i al retret o calúnnia del paganisme contra els cristians de sacrificar un infant i de gustar de la seva carn (pàgines 188-228).

Per al primer article l'autor es basa principalment en la inscripció del baptisteri de Milà *Octachorum... octagonus fons*, de Sant Ambrós. Entre els molts edificis o piscines de baptisteris citats d'altres països, no n'hi ha cap d'Espanya. Creiem que potser podia haver estat citada la piscina de vuit braços del baptisteri de Vega del Mar, descoberta en 1930-31 (cfr. *Arch. esp. de Arte y Arqueología* 8(1932)67).

En l'altre article: *Sacramentum infanticidii* ens dona Dölger una interessant i satisfactòria explicació de com fou atribuït als cristians aqueix bàrbar costum, del qual es troben referències llegendàries o històriques en el paganisme, en les pràctiques de la bruixeria, en el judaisme i en algunes de les sectes cristianes dissidents.

JOSEP VIVES

ALFONS M. SCHNEIDER. — *Die Brotvermehrungskirche von et-tâbga am Genesarethsee und ihre Mosaiken* (Collectanea Hierosolymitana, IV. Band). Paderborn, F. Schöningh 1934, 82 pàgs. amb 41 figs., 39 làms.

Entre les abundoses descobertes monumentals de l'antiguitat cristiana que es donaren a conèixer en el Congrés d'Arqueologia cristiana reunit l'any 1932 a Ravenna, les que causaren més sensació foren les de Doura-Europos i les de la basílica de la "Multiplicació dels pans i els peixos" de la contrada del llac de Genesareth. Aquestes darreres, descrites allí magistralment pel director de les excavacions Dr. Mader, ara són donades a tot el món científic pel seu assistent o ajudant, l'infadigable i jove arqueòleg Doctor Schneider, en el fascicle bellament il·lustrat que ressenyem.

Les ruïnes de la basílica, de què ja parla a les darreries del segle IV la nostra Ètèria, són tan importants que permeten fer-ne una reconstrucció quasi segura. La riquesa dels mosaics, força ben conservats, allí descoberts és verament extraordinària. És curiós de veure que tota la variadíssima decoració és de motius florals i zoològics, i això potser dóna més importància a l'únic motiu iconogràfic cristià: un cistell amb pans vorejat de dos peixos, mosaic col·locat prop de l'altar que cobria la roca on devia seure Jesús quan obrà el miracle de la multiplicació; roca de la qual, segons Ètèria, els pelegrins anaven a prendre engrunes com a relíquies.

Del valor científic del treball en respon el nom de l'autor i el

fet que sigui una publicació de l'Institut Oriental de la Görresgesellschaft.

J. V.

P. BERNARDIN MENTHON, A. A., *Une terre de légendes: L'Olympe de Bithynie, ses saints, ses couvents, ses sites*. Paris, Bonne Presse 1935, 256 pàgs., 1 gran mapa.

Com ja ho fa constar en la introducció, l'autor ha redactat aquest interessant volum després d'una llarga sèrie de pacients recerques i de penoses exploracions de la llunyana regió asiàtica per a trobar l'emplaçament dels nombrosos monestirs que hi floriren en l'època bizantina i per conèixer els herois de la pietat i defensors de la fe que els illustraven durant la lluita iconoclasta. Com a curat llatí de Brousse, la principal ciutat moderna d'aquelles terres, li fou possible dur a terme aquella tasca.

La història dels monestirs va dividida en quatre grups, amb notes geogràfiques i monumentals i la biografia o llegendes dels principals personatges. El llibre és escrit per al gran públic en general, no per als historiadors, que hi trobaran, però, dades ben interessants. És llàstima que s'hagi prescindit en absolut de tota referència bibliogràfica a les fonts manuscrites o impreses sobre el tema. Un bon índex onomàstic i un detallat mapa de la regió muntanyosa de l'Olimp asiàtic enriqueixen el volum.

J. V.

LEWIS HANKE, *The first experiments in America. A study in the development of Spanish Indian policy in the sixteenth century* (Harvard hist. Monographs, V). Cambridge (Mass.), Harvard Univ. Press 1935, 100 pàgs.

Cada día se deja sentir menos, por suerte, entre los historiadores modernos la influencia de la "leyenda negra". La acción colonizadora o civilizadora de España en América ha de ser juzgada después de un serio estudio de toda la documentación asequible. Este estudio se está llevando a cabo por una pléyade de investigadores de los más diversos países. Meritísima es, desde este punto de vista, la labor del profesor Hanke, quien dedicó hace poco un excelente trabajo a *Las ideas políticas de Bartolomé de las Casas* (Buenos Aires, 1934) y nos ofrece ahora la presente mono-

grafía. En ella se examinan las tentativas, acertadas o desacertadas, pero llenas de la mejor intención, de los gobernantes españoles de la primera mitad del siglo XVI para conocer la capacidad racional y condiciones de receptibilidad de la civilización europea de las razas indias que poblaban América y adoptar en consecuencia las normas de colonización pertinente.

Se examinan detalladamente y documentadamente el interrogatorio de los tres Jerónimos enviados por Cisneros en 1516 a la Española; los experimentos hechos allí por Rodrigo de Figueroa poco después, y el experimento de Cuba en los años de 1525-35.

Tres interesantes apéndices cierran el volumen. Es lástima que para la transcripción de textos se haya adoptado la reproducción paleográfica (imperfecta), que hace la lectura engorrosa.

J. V.

FULGENTIUS HIRSCHENAUER, OSB., *Die Stellung des heiligen Thomas von Aquin im Mendikantenstreit an der Universität Paris*. Missionsverlag St. Otilien, 1934, xv-158 p.

Els ordres mendicants no estaven pas destinats, primitivament, a la recerca científica ni a l'ensenyament. Les circumstàncies, però, els hi portaren, malgrat l'oposició extremada dels elements seculars, principalment de la Universitat de París, que volien impedir, de totes passades, una competència que amb raó judicaven insuperable. Amb motiu d'una vaga de professors, l'any 1229, els dominics s'encarregaren d'una càtedra de Teologia; el 1231 obtingueren la segona, al mateix temps que els franciscans aconseguiren la titular d'una tercera. L'animositat dels seglars esclatà amb virulència i s'encengué una polèmica entorn de l'ideal de la vida monàstica. Els seglars opinaven que era exclusivament la vida contemplativa; els mendicants, per contra, creien, amb raó, compaginables les vides activa i contemplativa.

Hom comprèn la importància d'un estudi aprofundit d'aquest període de la Història de la cultura medieval. El realitza amb sobrietat i rigor el P. Hirschenauer, benedictí de St. Otilien, en el treball que recensionem, dividit en tres parts. En la primera exposa: a) les característiques de la vida espiritual de l'Edat Mitjana, no oblidant la influència que hi exercí el pensament grec, sobretot Aristòtil; b) les modificacions degudes a l'aparició dels mendicants, i c) la reacció per part dels professors seculars de París.

La segona part, sens dubte la més notable, està destinada a determinar la posició i la influència de Sant Tomàs en les lluites de la Universitat de París. Passa revista de la teoria tomista sobre la vida i les seves formes, i arriba a la conclusió que per a Sant Tomàs la vida mixta, activa i contemplativa, és la millor per haver estat escollida pel Crist i seguida pels Apòstols i pels seus successors, ultra les raons filosòfiques que ho confirmen.

L'última part és una exposició sumària de les fonts de Sant Tomàs, Aristòtil, Sant Agustí, Cassià i Sant Gregori el Gran.

R. ROQUER

ALBERT MITTERER, *Das Ringen der alten Stoff-Form-Metaphisik mit der heutigen Stoff-Physik* (Wandel des Weltbildes von Thomas auf heute, VII, 160 pp.) Innsbruck-Wien-München, Tyrolia-Verlag 1935.

Aquest llibre, dedicat al gran historiador de l'Escolàstica, doctor M. Grabmann, en el 60^è aniversari del seu naixement, pretén explicar la compaginació de dos fets: que Sant Tomàs continuï essent el representant més genuí de la tradició catòlico-científica i que l'orientació de la moderna cosmologia pugui amb tot dret contraposar-se a Aristòtil, a qui en gran part restà fidel el doctor d'Aquino. Per a l'autor, la teoria de l'hilomorfisme físic de Sant Tomàs és morta i, no obstant, el Sant Tomàs de la dita teoria és ben viu, car el seu mètode de basar-se en les dades inequívokes de la ciència per a les construccions de la cosmologia filosòfica és tan indispensable avui com en temps de Sant Tomàs. No, doncs, la materialitat d'unes conclusions, sinó la persistència d'un esperit és el que fa encara avui de Sant Tomàs en l'especulació físico-filosòfica un mestre segur i un guia.

L'obra conté una bibliografia selecta i un índex final per matèries i autors que n'augmenten la utilitat.

R. ROQUER

BENOIT LEVAUD, O. P. — *Le Monde moderne et le Mariage chrétien*, Paris, Desclée de Brower 1935, 8.º, 438 págs.

Con este magnífico volumen encabezan los PP. Dominicos de Friburgo la nueva colección *Moralia*, en que estudiarán, a la luz de los principios cristianos, los grandes problemas, en que está interesada la conducta humana, y muy en particular los problemas de moral sexual, ya que en ésta, precisamente, entre la moral cristiana y las dichas morales naturalistas se abre un profundo abismo..., que cada día se va ensanchando más.

El autor, profesor de la Universidad de Friburgo, reproduce en este libro, ligeramente modificadas, unas conferencias dadas sobre el tema en la catedral de Ginebra.

El asunto no puede ser de más punzante actualidad. Contra el matrimonio cristiano se desencadena en nuestros tiempos una terrible ofensiva de todas las aberraciones doctrinales y de todas las prácticas inmorales, lo mismo por parte de los códigos civiles, raramente inmaculados, en este punto que por asociaciones y particulares, a quienes molesta extraordinariamente la severidad de la Iglesia en la cuestión sexual. Al defender lo que la razón y la fe exigen, tratándose de las relaciones sexuales, ya se puede decir que la Iglesia tiene por contrario a todo el mundo, incluyendo en esta palabra aun a las Confesiones separadas de la Fe católica.

El libro del P. Lavaud es uno de los que pertenecen a “la literatura católica, que, enriquecida cada día más, defiende en toda su integridad la doctrina de la Iglesia y la hace penetrar en los círculos laicos a los que, hasta ahora, “no llegaba más que indirectamente por medio de los libros latinos, escritos para sacerdotes y teólogos”, como escribe el autor (p. 289).

Es uno de ellos, pero no es uno más, sino uno de los mejores, como resulta de este descarnado índice: Tiene tres partes, bien separadas. En la primera hace un estudio general del matrimonio cristiano, y de las máximas libertades que concede el código soviético — sobre todo — y los propagandistas, de inauditas audacias, como Lidsey, Bertrand Russell, Norman Hiare y otros, que propugnan la *absoluta libertad* en esta materia. Naturalmente, para un mundo materializado como el moderno, que si no es bolchevique, gusta del “inmoralismo bolchevique” (pág. 403), estos “apóstoles” de la libertad sexual son oídos con más agrado, que la Iglesia, defensora del derecho natural y de la revelación cristiana.

En la 2.ª parte trata magistralmente de los tres bienes clásicos

del matrimonió: *fides, proles, sacramentum*, defendiéndolos de las doctrinas y prácticas anticristianas, que corrompen el mundo moderno: neomaltusianismo, aborto, infanticidio, esterilización, divorcio, &&. La idea dominante en todo el libro, pero sobre todo aquí, es hacer ver la *irreductible posición* de la Iglesia, que defiende enérgicamente el matrimonió tal y como Dios lo ha instituído, y el mundo moderno, hundido en la materia, hasta los ojos, ya que, desde luego, no se aviene a esta moral severa, pero guardadora de la verdadera civilización.

En la tercera parte estudia el programa de Pío XI, de once puntos, para restaurar el matrimonió cristiano en la sociedad moderna. En un anexo, denso de doctrina, expone la doctrina de Santo Tomás, guía del autor en este libro, en su aspecto de derecho natural. Otros apéndices completan el libro, entre los cuales uno sobre el método de Ogino, al que le concede la licitud objetiva, pero para el que requiere una razón grave en la práctica.

Resulta el libro, en resumen, un magnífico y luminoso comentario de la encíclica "CASTI CONNUBII".

G. GANAL DE LA ROSA

Volk und Volkstum. Jahrbuch für Volkskunde, in Verbindung mit der Görresgesellschaft herausg. von DR. GEORG SCHREIBER. München, Kösel & Pustet, 1936, 312 págs., 16 láms.

La benemèrita Görresgesellschaft, eixamplant cada dia més el seu camp d'investigació científica, inaugura amb aquest volum una publicació periòdica dedicada a l'estudi del folklore i de les tradicions populars, ara de tanta actualitat. Conté aquest fascicle-anuari 23 estudis i 16 notes de miscel·lània. No ens és possible de recensionar un per un tan gran nombre de treballs. Volem, però, principalment fer remarcar el gran interès d'aquest anuari per les directrius que dona a aquesta ciència quasi nova. Especialment aquestes directrius poden i haurien d'ésser aprofitades a Espanya i, particularment, a Catalunya, on d'un temps ençà també els treballs sobre les tradicions populars i religioses del nostre poble són de gran actualitat, per bé que, en general, es reduïxen a l'arregla més o menys metòdica de materials, però sense un estudi vertaderament històric i científic. No més cal esmentar, per ésser la més recent, la preciosa i rica collecció de fascicles de la *Biblioteca de Tradicions Populars* del meritíssim recercador Joan Ama-

des, rica sèrie de fascicles que podrien esdevenir una font inesgotable d'estudis científics si hom els aprofités seguint les petjades lluminoses d'aquest anuari alemany que ressenyem.

D'entre la llista d'articles d'aquest *Jahrbuch f. Volkskunde* esmentem en primer lloc, encara que només sigui amb el títol, els de caràcter metòdic general, com ho són els de:

T. Grentrup, *Zur Begriff Volkstum* (p. 13-31).

M. Buchberger, *Kirche und religiöse Volkskunde* (p. 32-35).

G. Schreiber, *Volksreligiosität in deutschen Lebensraum* (p. 36-68).

J. Deimleitner, *Familienkunde und Volkskunde* (p. 231-240).

C. Schreiber, *Predigt und Volksbrauch* (p. 241-248).

A. Stonner, *Die Volkstumkunde und ihre religionspädagogische Bedeutung in der Gegenwart* (p. 249-262).

No menys instructius per als investigadors hispànics podran ésser altres treballs d'aquests volums, per bé que tractin els temes des del punt de vista alemany, com, per exemple, els referents al culte popular a la santa Creu, a Santa Magdalena; costums dels terciaris d'Ordes religiosos, adagis, pelegrinatges, ofertes a l'església, etc., etc.

Felicitem l'infadigable director d'aquest anuari que, després d'haver publicat personalment i per mitjà de col·laboradors una col·lecció d'estudis independents sobre el folklore religiós, ha reeixit a donar aquesta ciència una digna publicació periòdica, que esperem que sortirà regularment cada any.

J. V.

LLIBRES REBUTS

- Anuario eclesiástico 1935-36.* Barcelona, E. Subirana, 4.º, 248 págs.
- L'Institut d'Estudis catalans, els seus primers XXV anys.* Barcelona, Palau de la Generalitat, 1935, 4.º, 318 págs., 30 ptes.
- KARL ADAM, *Jésus et son Message devant nos Contemporains.* Conférence trad. par E. Ricard. Paris, Maison Casteman 1936, 80 p.
- RICHARD EGENTER, *Das Edle und der Christ.* München Kösel & Pustet 1935, 144 p.
- F. GIL AYUSO, *Noticia bibliográfica de textos y disposiciones legales de los Reinos de Castilla impresos en los siglos XVI y XVII.* Madrid, Patronato de la Biblioteca Nacional, 1935, 4.º, 465 págs., 40 ptas.
- MARTIN GRABMANN, *Mittelalterliches Geistesleben.* Abhandlungen zur Geschichte der Scholastik und Mystik. Band II. München, Max Hueber 1936, 650 p.
- JOSEPH GREVEN († 1934), *Die Kölner Kartause und die Anfänge der katholischen Reform in Deutschland.* Aus dem Nachlasse des Verfassers her. von W. Neuss. Münster i. W. Aschendorff 1935, 118 p.
- A. GRIERA, *Tresor de la Llengua, de les Tradicions i de la Cultura popular de Catalunya.* Vol. IV: *Caveguell-Cutxilla.* Barcelona, edicions Catalunya S., 1936, 4.º, 302 págs.
- RENÉ LE PICARD, *La Communauté de la Vie conjugale obligation des époux.* Étude canonique. Préf. de E. Duthoit. Paris, Recueil Sirey 1930, 468 p.
- M. de LA TORRE, y P. LONGÁS, *Catálogo de Códices latinos.* Tomo I: *Bíblicos.* Madrid, Patronato de la Biblioteca Nacional, 1935, 4.º, xvi-413 págs., 50 ptas.
- MONS. VICENTE MAESANO, *Frangite panem...* La santa misa y sus ceremonias, breve comentario literal-histórico-dogmático-ascético. Trad. de C. Montserrat. Barcelona, Luis Gili ed. 1935, 244 pp.
- GIUSEPPE M. MARCH, S. J., *Alcuni inventari di Casa d'Aragona compilati in Ferrara nel secolo XVI.* Napoli, Tip. Joele & Alberti, 1935, 50 p.
- MARCOS ANTONIO DE ORELLANA, *Biografía pictórica Valentina.* Edición preparada por Xavier de Salas. Madrid, Gráficas marinas 1930(1936), 638 p.
- A. ROJO DEL POZO, *Evolución histórica de la Liturgia* (Manuales *Studium* de Cultura religiosa). Madrid-Barcelona, Luis Gili, 1935, 8.º, 221 págs.
- E. TODA Y GÜELL, *La destrucció de Poblet (1800-1900).* Monestir de Poblet, 1935, 8.º, 381 págs.

(AMB L·LICÈNCIA ECLESIASTICA)

PUBLICACIONES DE LA BIBLIOTECA BALMES

Biblioteca històrica de la Biblioteca Balmes

Sèrie 1.ª (vols. en 4.^{art} major)

- Vol. I.—EPISCOPOLOGIO DE LA SEDE BARCINONENSE, pel *Dr. Sebastià Puig*, 1929, 550 pàgines, 30 pessetes.
- Vol. II.—JUAN FERNÁNDEZ DE HEREDIA, GRAN MAESTRE DE RODAS. Vida, obras, formas dialectales, pel *Dr. Josep Vives, Prev.*, 1927, 80 pàgines, 5 pessetes.
- Vol. III.—CATALANES Y ARAGONESES EN LA CORTE DE CALIXTO III, pel *Dr. Josep Rius, Prev.*, 1927, 150 pàgines, 10 pessetes.

Sèrie 2.ª (vols. en 4.^{art} menor)

- Vol. I.—LOS ORIGENES DE LOS EJERCICIOS ESPIRITUALES DE SAN IGNACIO DE LOYOLA. Estudio histórico. Pel *P. Artur Codina, S. J.*, 1926, XVI-309 pàgines, 12 pessetes.
- Vol. II.—LES BARONIES DE PINÓS I MATAPLANA. Investigacions als seus arxius, per *J. Serra i Vilaró, Prev.*, 1930, Llibre primer: 536 pàgines. 20 pessetes.
- Vol. III.—EL PRIORAT DE LLADÓ I LES SEVES FILIALS. Monografia històrica, per *Pere Vayreda i Olivas*, 1930, 334 pàgines, 16 pessetes.
- Vol. IV, V i VI.—BALMES. LA SEVA VIDA, EL SEU TEMPS, LES SEVES OBRES. Pel *P. Ignasi Casanovas, S. J.* 1932. 3 volums de LVI-568, 826 i 844 pàgines, 90 pessetes.
- Vol. VII.—JOSEP FINESTRES. ESTUDIS BIOGRÀFICS. Pel *P. Ignasi Casanovas, S. J.*, XIX-564 pàgines, 30 pessetes.
- Vol. VIII i IX.—EPISTOLARI DE JOSEP FINESTRES. Pel *P. Ignasi Casanovas*. Vol. I, 1933, 624 pàgines. Vol. II, 1934, 680 pàgines, 30 pessetes, cada volum.
- Vol. X.—FRANCISCO DE VITORIA Y LA DOCTRINA DE LA GRACIA EN LA ESCUELA SALMANTINA, per *Dr. Frederic Stegmüller*, 1934, 480 pàgines, 25 pessetes.
- Vol. XI, XII i XIV.—HISTORIA DE TORTOSA Y SU COMARCA, Vols. I-III, per *Enric Bayerrri i Bertiomeu*. 1933-35, 640, 764 i 752 pàgines, 10 pessetes cada volum.
- Vol. XIII.—LA SEU DE TARRAGONA. Notes històriques, per *Mossèn Sanç Capdevila, Prev.* (Obra pòstuma). 1935, VII-192 pàgines, 10 pessetes.
- Vol. XV.—DOCUMENTA SELECTA MUTUAS CIVITATIS ARAGO-CATHALANICAE ET ECCLESIAE RELATIONES ILLUSTRANTIA. Amb introducció i notes per *Johannes Vicke*. 1936, xx-544 pàgines. 30 pessetes.

